

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 7030/2022
29.02.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Бранислава Босиљковића, председника већа, Бранке Дражић и Драгане Бољевић, чланова већа, у парници тужиље АА из ..., коју заступа Маја Голубовић Попара адвокат из ..., против туженог ББ из ..., кога заступа Александар Самуиловић адвокат из ..., ради утврђења, одлучујући о ревизији туженог изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 8245/19 од 20.05.2021. године, на седници одржаној 29.02.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија туженог изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 8245/19 од 20.05.2021. године, ставова трећег и четвртог изреке.

ОДБАЦУЈЕ СЕ као недозвољена ревизија туженог изјављена против става првог изреке пресуде Апелационог суда у Београду Гж 8245/19 од 20.05.2021. године.

Свака странка сноси своје трошкове поступка по ревизији.

Образложење

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 8245/19 од 20.05.2021. године, ставом првим изреке, укинута је пресуда Првог основног суда у Београду П 1733/17 од 29.01.2019. године, исправљена решењем истог суда П 1733/17 од од 03.06.2019. године. Ставом другим изреке, одбачена је тужба у делу којим је захтевано утврђење ништавости означеног уговора у делу од $\frac{1}{2}$ учињеног располагања. Ставом трећим изреке, усвојен је тужбени захтев и утврђено да је тужиља, као правни следбеник сада покојног ВВ, сувласник $\frac{1}{2}$ стана број .. у улици ... број .., површине 50 м², изграђеног на катастарској парцели .. к.о. ... и да јој пресуда представља основ за упис права својине код надлежног органа. Ставом четвртим изреке, одлучено је да свака странка сноси своје трошкове поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужени је благовремено изјавио ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка, погрешно и непотпуно чињеничног стања и погрешне примене материјалног права.

Тужиља је одговорила на ревизију.

Испитујући побијану пресуду у смислу члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11, 49/13-УС, 74/13-УС, 55/14, 87/18, 18/20, 10/23; у даљем тексту – ЗПП), Врховни суд је утврдио да је ревизија туженог недозвољена

против одлуке у ставу првом изреке, док је у преосталом делу дозвољена на основу члана 403. став 2. тачка 3. ЗПП, али неоснована.

Законом о парничном поступку је прописано да странке могу да изјаве ревизију против правноснажне пресуде донете у другом степену (члан 403. став 1), а ревизију могу изјавити и против решења другостепеног суда којим је поступак правноснажно окончан (члан 420. став 1), с тим што се у поступку поводом ревизије против решења сходно примењују одредбе овог Закона о ревизији против пресуде (члан 420. став 6).

У конкретном случају, решењем садржаним у ставу првом изреке другостепени суд је укинуо првостепену пресуду, дакле првим ставом изреке другостепени суд није донео правноснажну пресуду из члана 403. став 1. ЗПП, нити решење којим се поступак правноснажно завршава из члана 420. став 1. ЗПП, нити је одлучио о захтевима странака у ком би случају ревизија била дозвољена у смислу члана 403. став 2. ЗПП, због чега изјављена ревизија туженог није дозвољена, те је у том делу одбачена као у ставу другом изреке, применом члана 413. ЗПП.

У поступку доношења побијане пресуде није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности, као ни која од других битних повреда одредаба парничног поступка из члана 407. став 1. ЗПП због којих се ревизија може изјавити.

Према утврђеном чињеничном стању, ВВ, сада покојни отац тужиље и ГГ, сада покојна мајка туженог, били су у браку од 1974. године и становали са туженим у стану на ... бр. ..., повр. 42 м², у поткровљу, на III спрату зграде број .., у улици раније ... број .. . Тај је стан био дат на коришћење оцу тужиоца ДД, његовој супрузи ГГ и туженом, а након развода родитеља туженог 1966. године мајка туженог је одређена за носиоца станарског права решењем суда од 02.02.1972. године. Дан по удаји за тужиљиног оца, мајка туженог је закључила (28.09.1974. године) нови уговор о коришћењу стана у који је као уговорни корисник, осим туженог, уписан и њен други супруг. Стан на ... мајка туженог је откупила 04.06.1993. године, по повлашћеној цени од око 100 ДЕМ. Откупна цена стана формирана је урачунавањем стамбених доприноса тужиљиног оца од 31 годину 9 месеци и 25 дана радног стажа и мајке туженог од 28 година. Убрзо потом, 1994. године је закључила са туженим уговор о доживотном издржавању према коме је тужени, за помоћ њој пружену, требало по њеној смрти да добије у својину стан на

Стан на ... је значајно реновиран у два наврата - 1985. године (средствима које је тужиљин отац добио од своје фирме са роком враћања 20 година) и почетком 2002. године (заједничким средствима супружника), пре него што је продат 25.03.2002. године за 38.000 евра. Десетак дана касније, 05.04.2002. године, мајка туженог је купила стан у ... за 53.000 евра, уложивши сва средства од продаје старог стана и доплативши разлику од 15.000 евра од заједничких средстава супружника.

Две године потом (19.04.2004. године), закључен је оспорени уговор о доживотном издржавању, о чијем је постојању отац тужиље сазнао тек по смрти супруге (28.01.2011. године), те је 25.07.2011. године поднео тужбу у овом поступку захтевајући утврђење ништавости тог уговора у делу од једне половине и утврђење свог права сусвојине $\frac{1}{2}$ стана у ... по основу стицања у браку. Након што је и он преминуо ...2013. године, парницу је преузела тужиља, његов једини правни следбеник.

Током овог поступка правноснажно је одбијен главни тужбени захтев за утврђење ништавости у целини уговора о доживотном издржавању од 2004. године (пресуда П 26274/15 од 29.03.2016. године потврђена је у том делу пресудом Апелационог суда у Београду Гж 7039/2016 од 13.01.2017. године), с обзиром да је првостепени суд закључио да је уговор правно ваљан и погледу форме и у погледу садржине, да није закључен са намером да се изиграју права наследника сада покојне ГГ (примаоца издржавања), а и да је извршаван (раскид због неиспуњења нису тражили ни прималац издржавања, ни његови наследници).

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је утврдио ништавост предметног уговора у делу којим је располагамо сувласничким уделом оца тужиље од 75/530 на предметном стану и тужиљино право сусвојине с тим уделом. Разлози првостепеног суда за овакву одлуку почивају на закључку да је стан за ... био посебна имовина мајке туженог, да се адаптацијом тог стана од 1985. године није могао променити својински режим стана који је био у друштвеној својини, да би адаптација тог стана од 2002. године могла утицати на другачији својински режим, али да је стан и даље остао посебна имовина мајке туженог јер је адаптација учињена средствима њене посебне имовине, која јој је поклонила њена мајка. У погледу предметног стана у ..., купљеног за 53.000 евра, а с обзиром да су у његову куповину уложена не само средства посебне имовине мајке туженог (38.000 евра од продаје стана на ...), већ и заједничка средства супружника ВВ-ГГ од 15.000 евра, која су стечена током њиховог брака у подједнаким сувласничким уделима, удео тужиљиног оца у стицању предметног стана је половина од 15.000 евра (7.500 евра) у односу на купопродајну цену од 53.000 евра, односно 75/530 делова стана, те је стога са толиким уделом тужиља, као правни следбеник свог оца, сувласник предметног стана.

Другостепени суд је ову пресуду укинуо, тужбу одбацио због пресуђене ствари у делу којим је тражено утврђење ништавости предметног уговора са $\frac{1}{2}$ и затим донео побијану пресуду којом је усвојио тужбени захтев и утврдио да је тужиља власник половине предметног стана. Тај суд је закључио да је стан на ... заједничка имовина супружника ВВ-ГГ и да су њихови сувласнички удели били подједнаки, у складу са чланом 16. Закона о становању („Службени гласник РС“, бр. 50/92 са изменама и допунама) и чл. 171. став 1. и 180. став 2. Породичног закона. Ово не само због тога што је тај стан откупљен 1993. године када су супружници ВВ-ГГ били у браку, већ и због тога што је њихова брачна заједница, само до откупа стана, трајала 19 година, што је стан откупљен под нетржишним условима, што је откупна цена тог стана формирана (умањена) с обзиром на стамбени допринос оба супружника, од којих је допринос тужиљиног оца чак био већи (31 годину 9 месеци и 25 дана) од доприноса мајке туженог (28 година), коначно и што је у адаптацију тог стана отац тужиље уложио 1985. године знатна средства (за која се задужио код своје фирме уз обавезу да их враћа у наредних 20 година) и што је и 2002. године стан реновиран средствима заједничке имовине супружника у подједнаким сувласничким уделима.

По оцени Врховног суда, другостепени суд је на правилно и потпуно утврђено чињенично стање, правилно применио материјално право, дајући јасне и прихватљиве разлоге за своју одлуку.

У конкретном случају, од одлучног значаја је било поуздано утврђење чињенице да ли стан на ... који је откупила мајка туженог, представља посебну имовину мајке туженог, с обзиром на то да је тај стан додељен њеном првом супругу (а не тужиљиним оцу) да га користи са њом и туженим и да је по разводу од првог супруга мајка туженог постала носилац станарског права на том стану, или је тај стан

откупом постао заједничка имовина супружника ВВ-ГГ, с обзиром да је откупљен под нетржишним условима за време вишедеценијске брачне заједнице живота супружника ВВ-ГГ, која је до откупа трајала 19 година и да је откупна цена стана формирана урачунавањем стамбеног доприноса не само мајке туженог него и оца тужиље.

У време када је отац туженог добио на коришћење стан на ... важио је Закон о стамбеним односима („Службени лист ФНРЈ“, бр. 17/62, 10/65, 57/65, „Службени лист СФРЈ“, бр. 11/66 - пречишћен текст, 32/68) према коме је носилац станарског права стицао право да стан трајно и несметано користи (станарско право) са члановима свог домаћинства који станују заједно са њим (чл. 2. и 12.) по критеријумима из члана 5. тог закона – да станови буду рационално искоришћени према броју просторија стана и њиховој површини, узимајући у обзир број лица који стан користе. Станарско право је представљало специфично лично имовинско право коришћења стана које није могло бити у промету нити се могло наслеђивати, већ је прелазило са једног на другог корисника стана у посебним случајевима одређеним законом (нпр. судском одлуком након развода брака корисника стана, као што је то било у конкретном случају када је мајка туженог постала носилац станарског права).

Претварање станарског права у право својине куповином правно је омогућено Законом о стамбеним односима („Службени гласник СРС“, бр. 12/90, 47/90, 55/90, „Службени гласник РС“, бр. 3/90, 7/90) носиоцу станарског права, закупцу стана и члановима њиховог породичног домаћинства (члан 6). Доношењем Устава Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 1/90 од 28.09.1990. године) којим су изједначени сви облици својине и омогућена својинска трансформација друштвене и државне својине, као и Закона о становању („Службени гласник РС“, бр. 50/92, ... 99/11), могућност претварања станарског права у право својине проширена је прописивањем дужности носиоца права располагања на стану у друштвеној својини и власника стана у државној својини да, под условима прописаним тим законом, омогући откуп стана носиоцу станарског права на стану који користи, као и његовом брачном другу и деци рођеној у браку и ван брака, усвојеној и пасторчади који заједно са носиоцем станарског права станују у том стану, уз писмену сагласност носиоца станарског права, с тим што се сагласност може дати само једном лицу (члан 16). Од откупа по одредбама овог закона били су изузети станови наведени у члану 17. истог закона, чији је носилац станарског права, односно члан његовог породичног домаћинства имао у својини други стан који је одговарајући за то породично домаћинство у смислу тог закона.

С обзиром на такав правни оквир који је важио у време откупа стана на ..., раније донетом другостепеном пресудом од 13.01.2017. године било је наложено првостепеном суду да испита и поуздано утврди да ли је тужиљин отац имао у својину други одговарајући стан за њега и супругу (јер би у том случају стан на ... био изузет из откупа у смислу члана 17. Закона о становању) и да ли је, с обзиром да стан на ... није био додељен њему на коришћење, него оцу туженог, тужиљин отац уопште спадао у законом прописани круг лица која су могла да стекну својину на откупљеном стану. На расправи коју је отворио, другостепени суд је прочитао стамбени досије формиран приликом откупа стана на ... (у коме су изјаве супружника ВВ-ГГ да ниједан од њих нема у својину други одговарајући стан) и ова питања разјаснио, а затим донео побијану одлуку.

И Врховни суд сматра да код стицања права својине откупом стана у друштвеној својини нема места непосредној примени одредаба члана 171. у вези са чланом 357. Породичног закона, којима су уређени имовински односи супружника и прописано да имовина коју су супружници стекли радом у току трајања заједнице

живота у браку представља њихову заједничку имовину и да по овом основу право својине заправо и није стечено. Ово стога што је, променом концепта друштвено-економских односа у домаћем правном поретку, омогућена трансформација једног личног стварног права (права становања) у друго стварно право (право својине), чији је основ у откупу станарског права на стану у друштвеној својини, резервисаном само за носиоца станарског права и, под условима прописаним законом, уско одређеном кругу лица, при чему се сматрало да и брачни друг носиоца станарског права, због разлога правичности, постаје сувласник откупљеног стана са подједнаким уделом. При том, откупна цена није била тржишна, већ је била повлашћена, јер се формирала под нетржишним условима - на основу просечне месечне зараде у Републици у месецу који претходи дану подношења захтева за откуп, старости зграде, опште погодности зграде и стана у складу са прописима (квалитет и спратност зграде, висински положај стана у згради, локација и друго и површине стана) у складу са чл. 20.-22. Закона о становању и била снижавана зависно од ревалоризованог доприноса за стамбену изградњу који је издвајан из личног дохотка носиоца станарског права и, евентуално, његовог брачног друга.

С обзиром на изложено, и поред тога што је стан на ... додељен на коришћење родитељима туженог, а не тужиљиним оцу (за кога се мајка туженог касније удала), специфичне околности конкретне случаја – дуго, скоро двадесетогодишње трајање брачне заједнице мајке туженог и њеног другог супруга (тужиљиног оца) до откупа стана и откупна цена стана формирана под нетржишним условима, уз урачунавање стамбеног доприноса оба супружника, због чега је стан и могао да буде откупљен за цену од 100 ДЕМ, као и разлози правичности чине правилним закључак другостепеног суда да је откупљени стан на ... био заједничка својина тужиљиног оца и мајке тужене, односно сусвојина са једнаким уделима, у складу са одредбама Породичног закона.

Правилан је и закључак другостепеног суда да на промену сувласничких удела супружника на стану на ... није могла да утиче адаптација извршена почетком 2002. године. Ово стога што се, у одсуству договора сувласника о томе, адаптацијом сувласничког стана не може повећати право својине. Исто важи и за сувласничке уделе супружника ВВ-ГГ на стану у ..., купљеном новцем од продаје сувласничког стана на ..., уз доплату разлике у купопродајној цени - за промену једнаких сувласничких удела супружника на том стану такође је био неопходан њихов договор о томе. Постојање таквог договора мајке и очуха туженог, међутим, не само да није било доказивано током поступка, већ није било ни помињано. Због тога нису од значаја наводи ревизије туженог о томе да је његова мајка у адаптацију стана на ... и у доплату разлике у цени стана у ... уложила девизна средства из своје посебне имовине, добијена на поклон од њене мајке. Из истог разлога није од утицаја на другачију одлуку ни указивање туженог да тужиља није доказала да је плаћала адаптацију стана на ..., нити наводи туженог о неправилној оцени исказа саслушаних лица, чиме би била почињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 1. у вези са чл. 8. ЗПП, која су се изјашњавала о томе да је реновирање стана ... било вршено средствима из посебне имовине мајке туженог (ЂЂ, ЕЕ, тужени), чијим исказима другостепени суд није поверовао јер их је правилно оценио противвречним (нарочито у погледу тога ко је коме вршио плаћање извршених радова на адаптацији), као и о томе да је продају стана на ... и куповину стана у ... организовао тужени, да је стан на ... био празан приликом показивања за продају и да се очух туженог ниједном за то време није појавио у њему, за разлику од туженог и његове мајке, која је стан продала и за њега примила новац, да је мајка туженог купила стан у ..., док се његов очух није појавио ни том приликом.

Како се ревизијом не доводи у сумњу законитост и правилност побијане одлуке, то је овај суд одлучио као у првом ставу изреке, применом члана 414. ЗПП.

О трошковима поступка по ревизији одлучено је на основу члана 165. став 1. у вези са чл. 153. став 1. и 154. став 1. ЗПП, с обзиром да тужени није успео у том поступку, а да трошкови састава одговора на ревизију нису били неопходни.

**Председник већа - судија
Бранислав Босиљковић,с.р.**

**За тачност отправка
заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић**